

ВІТАЛІЙ ПЕТРОВИЧ ФЕДОРЕНКО

29 січня 2019 р. минула ювілейна дата знаного вченого-ентомолога Віталія Петровича Федоренка — академіка Національної академії аграрних наук України (2007), доктора біологічних наук (1993), професора (2001), лауреата Премії імені І.І. Шмальгаузена НАН України (2008), заслуженого діяча науки і техніки України (2009), члена Президії міжнародної організації біологічного захисту рослин від шкідливих рослин та тварин (2005–2019), президента ГО «Українське ентомологічне товариство» (2007–2019), члена Постійної комісії з наукових напрямів секції хімічних і біологічних наук НАН України.

Віталій Петрович народився у 1949 р. в сім'ї вчителів П.Є. Федоренка та В.А. Наумової в м. Біла Церква на Київщині. Навчався в школі №3 м. Біла Церква. Аналіз майже 50-річного наукового доробку академіка В.П. Федоренка переконує в його невичерпній відданості обраній професії — захисту рослин. По цій спеціальності в 1967–1972 рр. він успішно закінчив Українську сільськогосподарську академію — УСГА (нині Національний університет біоресурсів і природокористування — НУБіП). Вищу спеціалізацію ювіляр отримав у Всесоюзному інституті цукрових буряків ВАСГНІЛ (м. Київ), де навчався в аспірантурі (1973–1977 рр.) і підготував кандидатську дисертацію: “Биологическое обоснование и разработка мер борьбы с корневой свекловичной тлей в зоне Правобережья”, яку захистив на спеціалізованій вченій раді Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України (1979). Базові знання майбутньому корифею передавали доктори біологічних наук О.Й. Петруха та В.О. Мамонтова, шановані ним протягом усього життя. В період докторантури (1989–1993 рр.) Віталій Петрович продовжив цілеспрямоване та поглиблене вивчення комах агроценозів, що знайшло своє відтворення в докторській дисертації «Екологічні закономірності динаміки ентомокомплексу бурякового агробіоценозу та принципи його регуляції в Центральному Лісостепу України», яка була захищена на Спецраді НУБіП в 1993 р. У 2001 р. за рішенням Атестаційної Колегії МОН України В.П. Федоренку присвоєне вчене звання професора, у 2002 р. його обрано членом-кореспондентом, а в 2007 — академіком УААН за спеціальністю «захист рослин». В той же рік В.П. Федоренка майже одногосно був обраний Президентом "Українського ентомологічного товариства".

В.П. Федоренко опублікував понад 550 наукових праць з фундаментальної і прикладної ентомології, вісім навчально-практичних посібників для студентів агрономічних факультетів вищих навчальних закладів та запатентував чотири авторських свідоцтва щодо нових способів захисту рослин від шкідників.

Всі, хто слухав наукові доповіді Віталія Петровича, не можуть не відзначити його володіння мистецтвом змістовних промов, глибоких знань щодо обґрунтування необхідності розвитку того або іншого напрямку фундаментальної чи прикладної науки. Це підтверджує і вручений йому «Сертифікат за найкращу доповідь» на IV Міжнародному симпозіумі із захисту буряків цукрових від шкідників (Сербія, Чорногорія, 2005).

Починаючи вже з тридцятирічного віку, Віталій Петрович обіймав керівні посади: 1980–1999 рр. — завідувач відділу захисту рослин, протягом 1993–1999 рр. — заступник директора з наукової роботи Білоцерківської дослідно-селекційної станції Інституту цукрових буряків УААН (Всесоюзний інститут цукрових буряків ВАСГНІЛ); в 1994–2003 рр. — завідувач кафедри захисту рослин та професор Білоцерківського державного аграрного університету; 2003–2013 рр. — директор Інституту захисту рослин НААН України; 2003–2013 рр. — завідувач відділу інтегрованого захисту рослин Інституту захисту рослин НААН України; 2013–2017 рр. — завідувач кафедри ентомології та професор Національного університету біоресурсів і природокористування (м. Київ).

Під керівництвом В.П. Федоренка захищено дві докторських (А.М. Черній, В.М. Чайка) та більш як 30 кандидатських дисертацій. В 2005–2019 рр. В.П. Федоренко – голова спеціалізованої вченої ради Інституту захисту рослин НААН України із захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата та доктора наук за спеціальностями «екологія» та «сільськогосподарська ентомологія». Він також був членом спеціалізованих рад при Національному університеті біоресурсів і природокористування за спеціальностями «екологія», «фітопатологія», «ентомологія» (1994–1997) та Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України за спеціальностями «зоологія» і «ентомологія» (2006). З 1997 по 2004 рр. В.П. Федоренко був членом експертної Ради ВАК України в галузі агрономії і лісового господарства (м. Київ) та членом Ради Української асоціації захисту рослин (1997).

Протягом 2003–2013 рр. Віталій Петрович був головним редактором журналу «Карантин і захист рослин» та міжвідомчого тематичного наукового збірника «Захист і карантин рослин», а протягом 2010–2012 рр. — головним редактором «Українського ентомологічного журналу». За його науковою редакцією опубліковані сім випусків збірника «Захист і карантин рослин», вісім номерів журналу «Карантин і захист рослин», п'ять номерів «Українського ентомологічного журналу», збірники тез доповідей конференцій молодих учених, що проведені у період 2005–2010 рр., статей учасників міжнародних та республіканських наукових конференцій (за 2004, 2007, 2010 рр.), навчальні посібники (2003, 2004), а також «Інформаційний бюлетень...» (2009). В.П. Федоренко є членом редколегій журналів «Archives of phytopathology and Plant Protection», «Защита и карантин растений» (м. Москва), «Овощеводство» (м. Київ), «Агроекологія» та інших видань.

В.П. Федоренко підтримує постійні зв'язки з науковцями понад 20 країн Євразії, Африки та Америки. Спільно з американськими, німецькими, російськими та білоруськими вченими опубліковані навчально-практичні посібники щодо захисту рослин в стійких системах землекористування (Шпаар, Бурт, Федоренко и др., 2004; Шпаар, Бартельс, Бурт, Федоренко и др., 2004; Шпаар, Баккхауз, Федоренко и др., 2005а, 2005б) та посібник «Сахарная свекла» (Федоренко, Шпаар, Дрегер и др., 2004). В результаті співпраці з Південно-Іллінойським університетом США розроблено п'ять методичних посібників (у співавторстві) щодо обстеження посівів різних культур на зараженість шкідниками.

В.П. Федоренком зроблено низку доповідей на міжнародних наукових конгресах, симпозіумах, конференціях, семінарах. Його багаторазово запрошували до інших країн, зокрема Китаю, де він прочитав курс лекцій у Шихазійському університеті, для надання практичної допомоги з питань захисту рослин. У 2015 р. Віталій Петрович проходив стажування в Міжнародному інституті менеджменту Ізраїлю.

Посаду Президента Громадської організації «Українське ентомологічне товариство» (УЕТ), В.П. Федоренко обіймає з 2007 р і донині. Він доклав значних зусиль для активізації діяльності УЕТ. За його активної участі з 2010 р. відновлено видання «Українського ентомологічного журналу». Під головуванням В.П. Федоренко, на періодичних з'їздах ентомологів та акарологів України, обговорювались та визначались головні напрямки фундаментальних і прикладних досліджень комах і кліщів фауни України та суміжних регіонів, що на початку третього тисячоліття зумовлено рядом глобальних чинників: потеплінням клімату, запровадженням нових методів обробітку ґрунту, суцільною забудовою біотопів чорноморського побережжя, тотальною вирубкою лісів тощо.

Творчі наукові досягнення В.П. Федоренка понад 20 разів відзначалися «Почесними грамотами» ряду державних установ: Президії НААН України (1999, 2004, 2006), «Ювілейною почесною Грамотою Президії НАН України» (2018), «Грамотою Верховної Ради України» (2019). Враховуючи його значний внесок в розвиток ентомології, він нагороджений шістьма дипломами та «Золотою відзнакою Польського ентомологічного товариства» (2010). Про

наукову діяльність ювіляра опубліковано понад 40 праць, зокрема книга: «Академіки Національної академії аграрних наук України: Федоренко Віталій Петрович». Київ: «Колобіг», 2010. 127 с.

Незмінною опорою В.П. Федоренка в досягненні вершин науки є його дружина Т.Ю. Федоренко (Вознесенська) та сини — Андрій і Дмитро.

Безцінним надбанням фундаментальної і прикладної науки є численні праці В.П. Федоренка. Значними прибутками увінчались його рекомендації і прогнози для українських і зарубіжних аграріїв. То ж, з нагоди славного ювілею, побажаємо Вам, Віталію Петровичу, творчої наснаги і міцного здоров'я на багато прийдешніх років.

Ентомологи Інституту зоології
ім. І.І. Шмальгаузена НАН України
та всі члени ГО “Українське ентомологічне товариство”

Список головних наукових праць академіка НААН України В.П. Федоренка

- Арешников, Б.А., Знаменский, А.Р., Вигера, М.С., ... Федоренко, В.П., 1987. Рекомендации по определению экономических порогов вредности вредителей сельскохозяйственных культур и их использование в практике защиты растений. Киев: Урожай. 62 с.
- Бровдій, В.М., Гулий, В.В. та Федоренко, В.П., 2004. Біологічний захист рослин: навчальний посібник. Київ: «Світ». 348 с.
- Зерова, М.Д., Котенко, А.Г., ... Федоренко, В.П., 2010. Атлас европейских насекомых – энтомофагов. Киев: «Колобіг». 56 с.
- Примак, І.Д., Федоренко, В.П., та ін., 2009. Буряківництво: підруч. для підготовки бакалавр. напр. 1301 «Агрономія» у вищих навчальних закладах II-IV рівнів акредитації Міністерства аграрної політики України. Київ: «Колобіг». 464 с.
- Трибель, С.О., Федоренко, В.П. та Лапа, О.М., 2004. Совки. Найпоширеніші в Україні види. Київ: «Колобіг». 72 с.
- Федоренко, В.П., Бабич, С.М. та Бакланова, О.В., 1996. Прогноз фітосанітарного стану агроценозів та рекомендації щодо захисту сільськогосподарських рослин від шкідників, хвороб та бур'янів в господарствах України в 1996 році. Київ. 130 с.
- Федоренко В.П., Бабич, С.М. та ін., 1998. Прогноз фітосанітарного стану агроценозів та рекомендації щодо захисту сільськогосподарських рослин від шкідників, хвороб та бур'янів в господарствах України в 1998 році. Київ, 115 с.
- Федоренко, В.П., Бабич, С.М. та ін., 1999. Прогноз фітосанітарного стану агроценозів та рекомендації щодо захисту сільськогосподарських рослин від шкідників, хвороб та бур'янів в господарствах України в 1999 році. К.: ПП «МТВВ – СЕРВІС». 124 с.
- Федоренко, В.П., Бабич, С.М. та ін., 2000. Прогноз фітосанітарного стану агроценозів та рекомендації щодо захисту сільськогосподарських рослин від шкідників, хвороб та бур'янів в господарствах України у 2000 році. Київ. 124 с.
- Федоренко, В.П., Бабич, С.М., Бакай, І.Д. та ін., 2001. Прогноз фітосанітарного стану агроценозів та рекомендації щодо захисту сільськогосподарських рослин від шкідників, хвороб та бур'янів в господарствах України у 2001 році. Київ. 146 с.
- Федоренко, В.П., Бабич, С.М. та ін., 2002. Прогноз фітосанітарного стану агроценозів та рекомендації щодо захисту сільськогосподарських рослин від шкідників, хвороб та бур'янів в господарствах України у 2002 році. Київ: Гранмна, 154 с.
- Федоренко, В.П., Бабич, С.М. та ін., 2003. Прогноз фітосанітарного стану агроценозів України та рекомендації щодо захисту рослин у 2003 році. Київ: Гранмна. 156 с.
- Федоренко, В.П., Бабич, С.М. та ін., 2004. Прогноз фітосанітарного стану агроценозів України та рекомендації щодо захисту рослин у 2004 році. Київ: Гранмна. 168 с.
- Федоренко, В.П., Бабич С.М. та ін., 2005. Прогноз фітосанітарного стану агроценозів України та рекомендації щодо захисту рослин у 2005 році. Київ: Гранмна. 170 с.
- Федоренко, В.П., Білецький, Є.М. та ін., 1995. Прогноз фітосанітарного стану агроценозів та рекомендації щодо

- захисту сільськогосподарських рослин від шкідників, хвороб та бур'янів в господарствах України в 1995 році. Київ. 147 с.
- Федоренко, В.П., Кабанець, В.В. та Кабанець, В.М., 2016. Шкідники конопель посівних. Суми. 191 с.
- Федоренко, В.П., Лісовий, М.П., ... Федоренко, А.П. та ін., 2012. Стратегія і тактика захисту рослин. Том 1. Стратегія. Київ: Альфа-стевія. 498 с.
- Федоренко, В.П. и Мамонтова, В.А., 1991. Биологические особенности и меры борьбы с корневой свекловичной тлей *Pemphigus fuscicornis* Koch. (Pemphygidae, Homoptera) на Украине. Киев. 158 с.
- Федоренко, В.П., Марков, І.Л. та Мордерер, Є.Ю., 2015. Стратегія і тактика захисту рослин. Том 2. Тактика. Київ: Альфа-стевія ЛТД. 784 с.
- Федоренко, В.П., Покозій, Й.Т. та Круть М.В., 2004. Шкідники сільськогосподарських рослин: посібник для студ. агроном. факультетів вищ. навч. закл. України III–IV рівнів акредитації. Київ: «Колобіг». 356 с.
- Федоренко, В.П., Покозій, Й.Т. та Круть М.В., 2013. Ентомологія. Підручник для підготовки фахівців напряму «Агрономія» у вищих аграрних навчальних закладах II–IV рівнів акредитації. Київ: «Фенікс». 343 с.
- Федоренко, В.П., Трибель С.О. та ін., 2006. Технологія вирощування та захисту цукрових буряків. Київ: «Колобіг», 232 с.
- Федоренко, В.П., 1998. Ентомокомплекс на цукрових буряках. Київ: «Аграрна наука». 464 с.
- Федоренко, В.П., Шпаар, Д., Дрегер, Д. и др., 2004. Сахарная свёкла: выращивание, уборка, хранение. Минск: ЧУП «Орех». 326 с.
- Шпаар, Д., Бартельс, Г., Бурт, У., ... Федоренко, В.П. и др., 2004. Защита растений в устойчивых системах земледелия: учебно-практическое пособие по защите растений в устойчивых системах земледелия. Берлин: Eller gmbH, Кн. 3. 337 с.
- Шпаар, Д., Бартельс, Г., Бурт, У., ... Федоренко, В.П. и др., 2004. Защита растений в устойчивых системах земледелия: учебно-практическое пособие по защите растений в устойчивых системах земледелия; под общ. ред. Шпаара Д.. Минск: «Орех». Кн. 4. 345 с.
- Шпаар, Д., Баккхауз, Г.Ф., ... Федоренко, В.П. и др., 2005. Экологизированная защита растений в овощеводстве, садоводстве и виноградарстве: учебно-практ. пособие; под. общ. ред. Шпаара Д. СПб.: Пушкин. Кн. 1. 336 с.
- Шпаар, Д., Баккхауз, Г.Ф., ... Федоренко, В.П. и др., 2005. Экологизированная защита растений в овощеводстве, садоводстве и виноградарстве: учебно-практ. пособие; под. общ. ред. Шпаара Д. СПб.: Пушкин. Кн. 2. 510 с.
- Черней, Л.С. и Федоренко, В.П., 2006. Определитель жуков-чернотелок (Coleoptera, Tenebrionidae) фауны Украины (имаго, личинки, куколки). Киев: «Колобіг». 248 с.